

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Historical

تاریخی

برگردان از: حمید محوی

۲۶ می ۲۰۱۲

استعمار در آسیا

کارل مارکس و فردریش انگلس

۶

۹

کارل مارکس

جنگ انگلیس و ایران

۳۰ اکتوبر ۱۸۵۶

نیویورک دیلی تریبون شماره ۴۹۰۴

۷ جنوری ۱۸۵۷

"اعلان جنگ انگلستان یا به طور مشخص کمپانی هند شرقی علیه ایران، در واقع یکی از ترفندهای ماهرانه و ماجراجویانه سیاست خارجی انگلیس در آسیاست که به مدد آن تا پیش از این نیز متصرفات خود را در این قاره گسترش داده بود. به محض این که کمپانی هند شرقی روی هر یک از دولت های حاکم و مستقل و یا روی هر منطقه ای که واجد منافع سیاسی و بازرگانی و طلا و ثروت است، نگاهی طمع کارانه می اندازد، قربانی نیز فوراً به نقض واقعی و یا خیالی این و یا آن قرار داد متهم می شود. قربانی متهم می شود که عهدنامه و یا قرار دادی را زیر پا گذاشته و یا مرتکب اهانتی ابهام انگیز شده است. و دیری نمی پاید که علیه او اعلان جنگ می شود. اخبار دائمی در باب محور شرارت، به افسانه گرگ و گوسفند شباهت زیادی داشته و تاریخ انگلستان را همواره به خون آغشته ساخته است. انگلیس در طی سالیان متمادی در فکر تصرف موقعیت مناسبی در خلیج فارس بود و به طریق اولی به جزیره خارک که در بخش شمالی این آبها واقع شده است چشم طمع دوخته بود. سر جان مکلم (۱) مشهور که چندین بار به مقام سفیر در ایران گماشته شده بود بدون وقفه در مورد این جزیره در انگلستان تبلیغ می کرد، و

در این پندار بود که این جزیره قابلیت آن را دارد تا به یکی از مراکز شکوفان و پر رونق بازرگانی تبدیل شود. از این جهت که در مجاورت بوشهر، بندر ریگ (۲)، بصره (۳)، و آل خطیف (۴) است. و انگلستان از هم اکنون جزیره و بوشهر را تحت تصرف خود دارد. سر جان این جزیره را به عنوان نقطه مرکزی، برای روابط بازرگانی با ترکیه، عربستان و ایران تصور می کرد. جزیره ای که آب و هوای مناسب داشته و واجد تمام خصوصیات سرزمینی مستعد و شکوفان است. در این دوران، سفیر کمی بیش از سی و پنج سال دارد و غالباً نظریات و مشاهداتش را تحت نظارت لرد مینتو (۵) که والی شهر است به تحقق می رساند و هر دو در پی اجرای طرح مشترکی هستند.

سر جان جهت اشغال جزیره به فرماندهی واحد عملیات نظامی گماشته شده بود و می بایستی به بی درنگ حرکت می کرد، ولی به او دستور می رسد که به کلکته بازگردد. به این ترتیب سر هارتفورد جان (۶) را به نیت مأموریت دیپلماتیک به ایران اعزام می کنند. در طول اولین محاصره هرات توسط ایرانی ها در سال های ۱۸۳۷-۱۸۳۸ بر اساس همان بهانه های تردید آمیزی که گوئی از این پس مدافع حقوق افغان هاست، یعنی همان قومی که با آن رابطه مودت آمیز مرگباری داشته است، جزیره خارک را تصرف می کند ولی به علت شرایطی خاص و به طور مشخص به علت دخالت روسیه، مجبور می شود طعمه به چنگ آورده اش را رها کند. تلاشی که اخیراً دوباره تجدید شد، پیروزی های ایران در هرات بود که این بهانه را به دست انگلیس داد که شاه ایران را به عدم حسن نیت نسبت به او متهم کند و جهت پیمودن نخستین گام ها به سوی اعمال خشونت، جزیره را به اشغال خود درآورد. بنابراین مشاهده می کنیم که در طول نیم قرن، انگلستان سعی کرد تسلط خود را در دربار پادشاهان امپراتوری ایران تثبیت کند ولی موفقیت چندانی نصیبش نشد. چنین پادشاهانی، با این حال هیچ گاه فریب تملق گوئی های دشمنانشان را نمی خوردند و اغلب، از هماغوشی های خائنانه روی برمی گرداندند، چرا که از رفتار انگلیسی ها در هند آگاه بودند. ایرانی ها جمله فتحعلی شاه را به سال ۱۸۰۵ به خاطر می آورند که می گفت: «به پیشنهادات کشوری تاجر و حریص که جان آدمیزاد و تاج پادشاهی را معامله می کند، نباید اعتماد کرد.» در تهران پایتخت ایران، نفوذ انگلستان در پائین ترین درجه است، زیرا اگر توطئه های روس ها را به حساب نیاوریم، فرانسه از موقعیت ممتازی برخوردار است، و از این سه گروه دزد دریائی و راهزن، بریتانیا همان کسی است که ایران باید از او بیش از همه بترسد. در حال حاضر، سفیری از جانب ایران به طرف پاریس حرکت کرده است، و شاید هم که تا کنون به آن جا رسیده باشد. درباره مشکلاتی که در ایران روی داده است، قویاً محتمل است که موضوع مذاکرات دیپلماتیک باشد. در واقع، فرانسه نسبت به اشغال جزایری در خلیج فارس بی اعتنا نیست. این مسأله به شکل حادثی مطرح می شود، از این جهت که فرانسه برخی مدارک را بیرون می کشد که بر اساس آن گوئی خارک توسط پادشاهان ایران به او واگذار شده است. اولین بار در سال ۱۷۰۸ در عصر لوئی چهاردهم و دومین بار در سال ۱۸۰۸. در واقع این مورد یاد شده، مربوط به واگذاری چند امتیاز و حق بهره برداری مشروط بوده است ولی همین کافی بود تا جانشینان لوئی چهاردهم که به اندازه کافی ضد انگلیسی بودند، حقوق خود را روی این جزیره مطالبه کنند. اخیراً روزنامه انگلیسی (۷) در پاسخ به روزنامه فرانسوی (۸) به نام انگلیس از حق هر گونه دخالت قدرت طلبانه در اروپا به نفع فرانسه چشم پوشی می کند ولی رسیدگی به امور آسیا و آمریکا را در تعلق ملت انگلیس می داند و هیچ قدرت دیگری حق دخالت در آن را ندارد. با این حال می توان تردید داشت که لوئی بناپارت چنین تقسیم بندی را به رسمیت شناخته باشد. در هر صورت سیاست خارجی فرانسه در تهران، در جریان آخرین منازعات انگلیس و ایران، با بی رغبتی از انگلیس پشتیبانی کرد، و از این جهت که مطبوعات فرانسه چنین مدارکی را بیرون کشیده بودند و دعاوی «گل»

ها(۹) را بر خارک مطرح می کردند، پیش بینی می توان کرد که انگلیس حمله به خارک و تجزیه ایران را بازی ساده ای تلقی نکند."

پی نوشت

(۱) Gaul نام قدیمی فرانسه. گل ها در اینجا به مفهوم فرانسوی ها است.

- 2) Sir John Malcolm
- 3) Bender-Rig
- 4) Bassora
- 5) El-Katif
- 6) Lord Minto
- 7) Sir Hartford Jones
- 8) London Times
- 9) Journal des débats